

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 3. De generalibus regulis cognoscendi, quatenus peccatorum malitia
ex circumstantiis augeatur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

terto, & nonnullis aliis, vel res aliqua, vt bonum honorariū in detractōne: bonum pecuniarum in furto: sic de multis aliis. Atque persona aliqua, non quidem secundum se sed secundum aliquam suam qualitatem, qua augetur vel minuitur bonitas, aut malitia actus humani: cuiusmodi sunt personæ dignitas, conditio, seu status: grauius enim cæteris paribus peccat, qui Sacerdotem, quam qui laicum: & qui magistratum, quam qui priuatum hominem vulnerat. Res item aliqua: non quidem secundum se nec secundum conditionē aliquam ipsius necessariam ad constitutionem obiecti actus de quo agitur (sicut ipsam rem esse alienam conditio est ei necessaria ad constituendum obiectum furti), sed secundum quantitatem, id est, secundum quod ipsa est maiore vel minore quantitate: aut secundum qualitatem non spectantem ad talis obiecti rationem: qualis conditio est, rem ipsam pretiosiorē esse, aut viliorē: aliudve huiusmodi ex quo bonitas, aliqua, vel malitia in humanam actum deriuatur.

12. Quintum quod animaduertere oportet est: cum quæuis circumstantia, quatenus circumstantia est, debeat actui humano tribuere aliquam bonitatem vel malitiam: cui libet earum conuenire, vt actum ex se alioqui indifferenter reddat bonum, vel malum moraliter: cumque repugnantia nequeat eidem simul inesse, nunquam circumstantia nō tribuere actui vt bonus sit, quin prius spoliēt eum malitia cōtraria, si quam habeat: neque vt malus sit, quin contraria bonitate priuē: alioqui enim oporteret eundem actum simul esse moraliter bonum, & malum, laude & vituperio, præmio & supplicio dignum: quæ inter se pugnant.

Sextum est: interdum contingere vt accidens quod est pluribus actibus humanis commune, comparatione vnus eorum habeat rationem circumstantiæ, non item comparatione alius; exempli gratia, primum, manē, quod esse potest accidens tum homicidij tunc commissi: tum actus intēperantię, quo tunc aliquis ingurgitando se cibo, ieiuniū indictum ab Ecclesia violat: comparatione prioris actus non habeat rationem circumstantię, quia nec auget nec minuit ipsius malitiam: comparatione posterioris verō habet; quia eius malitiam auget.

Septimum est, circumstantiam ignoratam inuincibiliter; & quæ nullo modo præuisa est, aut præuideri potuit; quia in voluntatem liberam non cadit, habendam esse pro non moralit, tanquam nihil conferentem ad bonitatem, vel malitiam moralem.

13. Postremum est: circumstantias minuentes peccatum nunquam minuere tantum in finitum: ita scilicet vt id quod mortale est de se, perseueret tale: velut furtum 100. aureorum ex eo quod commissum sit ab inope, minus quidē est ex circumstantia agētis, quam si commissum esset ab opulento; sed non ideo definit esse mortale. Nonnunquam verō minuere in infinitum: cum scilicet id quod esset alioqui peccatum mortale, faciunt peccatum esse tantum veniale, aut etiam actum virtutis, vel saltem nullum peccatum. Quo modo furtū, quod est ex suo genere peccatum mortale: ex circumstantia obiecti, nempe ex paritate rei, quæ surripitur, peccatum est tantum veniale. Item quodcumque aliud ex suo genere mortale, sit veniale, ex circumstantia modi, quo exercetur sine pleno rationis iudicio iuxta antedicta lib. ii. num. 44. Item que occisio hominis, quæ alias esset peccatum mortale, actio est virtutis iustitię, ex debitis circumstantiis personę tam agentis, quam patientis, & finis extrinseculariumque circumstantiarum: vt ea qua per sententiam Iudicis, reus tali pœna dignus, legitime occiditur. Ac deum vsurpario rerum alienarum in extrema necessitate, & occisio hominis, ad vitę proprię defensionem cum immoderatione inculpatę tutelę: & cætera eiusmodi in quibus vrgens necessitas, vel alia legitima causa excusat, nullum peccatum sunt.

14. Similiter circumstantias nonnunquam augere malitiam tantum in finitum, id est, solummodo venialiter: vt festinatio superadita præpostere sumptioni cibi, tanquam circumstantia modi, malitiam ipsius auget venialiter. Nonnunquam verō augere in infinitum, seu mortaliter: quod fieri potest, tū iuxta eandem speciem, vt accidit in furto mille aureorum, cui quantitas (quæ circumstantia est obiecti) supra malitiam furti quam ipsum haberet in minori quantitate commissum, addit malitiam mortalem eiusdem speciei, nempe speciei furti: tū

mutando speciem, id est, primæ, essentialique malitię ipsius addendo accidentalem alterius speciei: vt viuēnti homicidio, quod committitur in loco sacro. Illi enim ad malitiam suam essentialē circumstantia loci sacri addit malitiam facriligij, quod est peccatum specie diuersum à peccato homicidij. Sunt autem aliquot regulę, per quas cognoscitur quando ex circumstantiis augetur, vel minuitur peccatum, siue mutando, siue non mutando speciem: quas, antequam ad ea veniamus, quæ singularum circumstantiarum sunt propria, proponere oportet.

CAPVT III.

De generalibus regulis cognoscendi, quatenus peccatorum malitia ex circumstantiis augetur, vel minuitur.

SVM MARI VM.

15. Circumstantia ex qua augetur vel minuitur liberum, augetur vel minuitur quoque peccatum.
16. Circumstantia dissentanea rectorationi, actui cui accedit, tribuit primam malitiam, aut eam auget.
17. Quando circumstantia mutando speciem, & quando intra eandem speciem auget peccatum.
18. Ratio distinguendi inter circumstantiam mutantem & non mutantem speciem.
19. Ratio quæ ex circumstantia minuitur peccatum.
20. Actus ex aliqua constantia malus nulla superadditione aliarum circumstantiarum, potest censi bonus.

Prima regula est, Circumstantiam, ex qua augetur liberum in actu peccandi, auget eam, peccandi malitiam. Hęc probatur: quia in actu malo ratio peccati sic sequitur rationem liberi, vt illa sublatā, hęc quoque tollatur. Quæst. i. cap. i. illa que auget, hęc consequenter augetur; & diminutā, diminuitur. Augetur autem liberum in actu peccandi, per circumstantiam modi, proueniens ex eo, quod actus ipse exerceatur cum maiore voluntatis propositione, & libertate: aut cum pleniori iudicio, & aduertentiā rationis iuxta doctrinam traditam in præcedenti lib. i. fere per totum.

Secunda est. Omnem circumstantiam rectorationi dissentaneam: conferre humano actui vel primam malitiam, vel illius augmentum. Hęc patet: quia nullam alioqui conferret, quod est cōtra rationem circumstantiæ, ex antedictis. Pro huius autem plena intelligentia quædam sunt notanda. Primum est, triplicem distingui posse actus humani bonitatem, vnam moralem, alteram naturalem, & tertiam supernaturalem. Atque vt naturalis in eo consistit, quod actus ipse sit ab homine secundum facultatem ipsius naturalem, perinde scilicet ac frigefactio est ab aqua secundum suam naturalem figuram: que super naturalis in eo, quod sit secundum habitum gratiæ & charitatis, sufficienter ad merendum apud Deum: sic etiam moralem bonitatem in eo consistere, quod sit secundum rectam rationem directricem morum, seu actionum liberarum hominis.

Secundum est, vnum eundemque actum humanum habere posse varias repugnantias cum recta ratione: illa que contrahere ex iis ad quæ tendit ac se extendit tanquam ad terminos suos, siue primarios: qualia sunt ea quæ cōstituent eiusdem actus obiectum: siue secundarios, quales sunt circumstantiæ. Tam enim hęc, quam illa per actum ipsum humanum volita, communicant eidem, illam quam continent repugnantiam cum recta ratione, suamve moralem malitiam: iuxta illud Osę 9. Facti sunt abominabiles sicut ea quæ dilexerunt.

Tertium est: cum bonum sit ex integra causa & malum ex singulis defectibus ex D. Dionysio in cap. 4. De diuinis nominibus vnam solam circumstantiam prauam, seu alienam à recta ratione, etiam si reliquæ sint bonæ vel non malæ, facere actum malum: & quo plures fuerint eiusmodi, eo grauiorem esse malitiam.

Quartum est: sicut iuxta præcedentem regulam, malitia actus humani augetur per intentionem illius ex intentione liberi: sic iuxta hanc augetur per extensionem illius; proueniens ex eo, quod idem actus extendatur ad plura, quæ sunt aliena

aliena à recta ratione; vñ se in eo malitia additur malitia: nēpe malitia, quam ex obiecto suo contrahit, superadduntur malitiæ, quas idem accipit ex suis circumstantiis. Quod quidem augmentum, vñ iam ante attingimus, potest dupliciter fieri: vno modo, intra eandem speciem; altero modo, mutando speciem: quod quando contingat necessarium est Confessario scire. Ad illud autem docendum statuitur sequens regula, quam D. Thomas attingit in 1. 2. quæst. 18. art. 11. & q. 72. art. 9. & quæst. 2. de malo art. 6. & 7.

17. Tertia igitur regula est. Circumstantiam quæ secundum se considerata, peculiarem aliquam, præter eam quæ obiecti est, repugnantiam habet cum recta ratione; augere malitiam in eodem actu, mutando peccati speciem: eam verò quæ secundum se considerata, non habet talem repugnantiam; sed solum supposita conditione obiecti, per quam ipsum pugnat cum recta ratione, malitiam augere intra eandem peccati speciem. Ratio huius est, quia sicut actus humani malitia absolute estimatur ex obiectorum repugnantia cū recta ratione: ex quibus in eundem malitia ipsa derivatur: ita & augmentum eiusdem malitiæ estimandum est ex simili repugnantia circumstantiarum, ex quibus ipsum provenit: nēpe si talis repugnantia circumstantiæ, fuerit diversa ab alia priori; augeatur actus humani malitia mutando speciem: si vero diversa non fuerit, augeatur intra eandem speciem.

18. Quod ut plenus intelligatur notandum est circumstantias peccati esse in duplici differentia. Nam alitæ sunt, quæ nullam quidem in se, absoluteque consideratæ, repugnantiam habent; cum recta ratione ex suppositione tamen alicuius conditionis obiecti habent aliquam: cuiusmodi est hæc furti circumstantia; rem quæ surripitur maioris pretii esse, quam aliam aliquam.

Tale quid enim absolute quidem, nullum in se includit convenientiæ vel repugnantia ordinem ad rectam rationem: ex suppositione tamen conditionis eiusdem rei: pura quod sit aliena (per quam est furti obiectum pugnant cum recta ratione) ipsius habet repugnantiam, per quam sic augeatur furti malitia, ut gravius peccatum sit furari rem maioris, quam minoris pretii. Ac quæ huius generis sunt circumstantiæ, dicuntur augere peccatum intra eandem speciem. Alitæ vero circumstantiæ sunt, quæ absolute consideratæ continent in se repugnantiam cum recta ratione: talesque augent peccatum mutando speciem; quia nimirum eidem addunt repugnantiam ordinem, alium ab eo in quo consistit primaria ipsius malitia.

Quod quando contingat ex duplici signo cognoscitur. Alterum est, si actus humanus repugnet cum aliquo præcepto, cum quo sublata eâ circumstantia non pugnet: prout furtum rei factæ, præterquam quod pugnat cum præcepto Non furtum facies; pugnat etiam cum præcepto de iracundiis cum reverentia rebus Deo sacratis. Cuius signi fundamentum est; quod cum ratio rectitudinem accipiat ex præceptis: scilicet quæ pugnant cum præcepto, pugnant etiam cum recta ratione: & quæ pugnant cū nouo ac diverso præcepto, habent nouum ac diversum proportionally repugnantia ordinem ad rectam rationem. Alterum signum est: si actus ob circumstantiam, peculiariter repugnet alicui speciali virtuti: prout furtum factum ad tenendam puella pudicitiam, præterquæ quod ex obiecto repugnat iustitiæ, repugnat quoque castitati ex circumstantia finis. Cuius item signi fundamentum est, quod sicut virtutes sunt inter se diversæ rationis, ita & malitiæ actuum humanorum (quas hi habent repugnando illis) diversæ sunt rationis: ita ut circumstantia ex qua peccatum acquirit repugnantiam cum noua virtute, mutet illius speciem, id est, nouæ speciei malitiam ei communicet.

19. Quarta regula est. Circumstantiam minuentem liberum in actu peccandi, minuere quoque peccatum. Huius eadem est, quæ primæ antecedentis ratio. Cæterum circumstantia minuens liberum in actu peccandi, est circumstantia modi, consistentis in eo, quod actus ipse cum minore voluntatis conatu & libertate, aut cum minore iudicio & aduertentiâ rationis exercetur.

Quinta regula est. Omnis circumstantiæ absentiam minuere peccatum, cuius præsentia illud augeat. Hæc intelligitur de diminutione secundum extensionem: sicut proximè præcedens de diminutione secundum intensiōem. Ex eoque manifesta est, quod quoties aliquid ex alicuius possessione

crefcit, ex eiusdem amotione minuitur. Aduerte autem istiusmodi diminutionem peccati cum provenit ex absentia circumstantiarum, quas ante diximus augere peccatum mutando speciem: non fieri, quasi tollatur alicui gradus malitiæ, quam actus peccati habet ex obiecto suo: sed hoc tantum nomine, quod eidem malitiæ non sit superaddita alia, quam actus ipse contraxisset ex præsentia circumstantiæ absentis: ita ut idem sit tali modo minuere peccatum, atque non augere illud.

20. Postrema regula est. Actum humanum nullam posse recipere veram bonitatem ex suis circumstantiis rectæ rationi consentaneis, si vel ex obiecto, vel ex aliqua alia circumstantia malus sit. Confirmatur hæc, per illud D. Dion. in cap. 4. De diuis nominibus. Quod bonum sit ex integra causa. Inde enim consequens est tunc actum humanum veram bonitatem habere, vel non habere; cum habet vel non habet integram causam bonitatis. Deinde is actus bonus est moraliter, qui exercetur prout secundum rectam rationem debet hic & nunc exerceri. Hoc autem non accidit actui habenti aliquam malitiam vel ex obiecto, vel ex aliqua circumstantia. Quare non potest habere veram bonitatem, quantumcumque aliis bonis circumstantiis vestiatur. Potest tamen accipere illam saltem malitiæ diminutionem improprietate, quæ peccati dicitur diminui per id, quo impeditur ne augeatur: ut censetur impediri per bonas circumstantias, quibus malæ excluduntur. Ad cuius rei confirmationem faciunt cap. Primum est, & cap. Mihi autem 22. quæst. 2. Atque ex dictis satis intelligitur eum qui de gravitate peccatorum tum secundum se, & absolute tum comparatiuè, seu quod, quo grauius sit, iudicare velit: non modo considerandum esse obiectum, sed etiam circumstantias omnes: quando quidem illud, quod ex obiecto leuius est, potest ex superadditis circumstantiis grauius alio; atque a deo in se grauius esse.

CAPVT IV.

De circumstantia Quis, seu principalis agentis.

SUMMARIUM.

- 21 Duo casus in quibus peccatum mutando speciem, mortaliter aggrauatur ex circumstantia persona agentis.
- 22 Definitio scandali cum diuisione eiusdem in actiuum & passiuum.
- 23 Quando scandalum dicitur pure actiuum, quando pure passiuum, & quomodo mixtum.
- 24 Scandalum actiuum peccatum est mortale nisi inaduerentia aut leuitas materia excuset.
- 25 Quando scandalum quod per accidens tantummodo actiuum est, peccatum sit mortale.
- 26 Ad tale peccatum non sufficit actionem esse de se scandalosam, nisi si coram quibus exercetur, occasionem accipiam ruendi.
- 27 Quando scandalum actiuum per se peccatum sit mortale.
- 28 Persona agentis dignitas aggrauat peccatum intra eandem speciem.
- 29 Aggrauatio peccati per scientiam, conscientiam vel aetatem agentis.
- 30 Quod ea sit intra eandem speciem.
- 31 Ex sanctitate agentis aggrauari peccatum, quomodo debeat accipi.
- 32 Ex auctoritate peccantis aggrauari peccatum.

Quatenus ex circumstantiis in actum humanum malitia deriuetur, præcedentes regulæ in genere edocent: sed quia non derivatur similiter ex omnibus; adhuc de vnaquaque illarum sigillatim tradendum est, quatenus talem malitiam in actum humanum effundat. Ac de prima, quæ est principalis agentis, docendum est primò, quando aggrauet intra eandem speciem.

PRIOR PARS CAPITIS.

In qua docetur, quando circumstantia, Quis, aggrauet peccatum mutando speciem.

Inter casus in quibus contingit istiusmodi aggrauatio peccati, duo precipue obseruandi sunt, in quibus solis ea fit in infinitum, seu agendo peccatum noua specie peccati mortalis.